

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Ольга Свиридюк, к.п.н.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У процесі полікультурного виховання викладачі використовують інноваційні методи виховання та навчання, які сприяють активному навчанню й ефективній взаємодії в інклюзивному класі однолітків різних культур, зокрема *метод кооперативного викладання* (the Cooperative Learning teaching method 1990, 2002).

Переваги цього методу, на думку різних дослідників [1] у Канаді, полягають у поліпшенні міжособистісних і внутрішньоособистісних стосунків між культурно-диверсифікованими групами учнів у класі. Крім того, члени груп часто розширюють свої зв'язки поза класом, що сприяє ефективній соціалізації серед груп однолітків. Цей метод ефективний у викладанні, оскільки в малих групах або в парах, часте перегрупування та надання учням відповідальності за їхнє навчання усуває страх домінування культур. Кооперативне навчання є цінним і корисним засобом полікультурного виховання, вчителів заохочують до використання різних стратегій. Наприклад, розглянемо таку стратегію, як «jigsaw method» – картинка-загадка (головоломка, у якій потрібно скласти дрібні шматочки). Групи формує вчитель або самі учні, обговорюють тему, роздають матеріал. Кожна група з чотирьох учнів отримує важливі, але різні ролі, кожний учасник групи – окреме завдання. Спочатку учні навчаються самостійно, потім об'єднуються з іншими однокласниками, які мають аналогічне завдання для обговорення, в кінці повертаються до своєї групи, щоб навчити решту в їхній галузі спеціалізації. Через те, що кожне завдання дуже важливе, всі учні мають діяти незалежно. Хоч потрібне значне планування, підготовка зводиться до мінімуму, як тільки вчитель досягне успіхів у проектуванні завдань, а учні звикнуть до такого формату діяльності.

В практиці виховання і навчання вчителі повинні застосовувати *метод самостійного навчання* (the Self-Directed Learning approach) [3]. Дослідження показали, що учні середньої і старшої школи починають з'ясовувати, що краще для них і формувати навички і стратегії, мета яких – вивчення різних соціально-культурних умов і вироблення власних стилів навчання. Більше того, за допомогою цього методу виховання і навчання учні вдосконалюватимуть своє письмо і дослідницькі навички, адаптуватимуться до нової навчальної програми в школах та підвищуватимуть власні результати навчання.

Метод глобальної перспективи (Issue-Based Global Perspective) запроваджує нові і цікаві шляхи викладання, що дає учням альтернативу вибору відповіді на питання. Цей метод включає такі форми роботи як: проектування експериментів, постановку і тестування гіпотез, вимірювання, спостереження, запис, спілкування і праця в колективі. Основні математичні і наукові факти можуть бути застосовані до глобальних проблем.

Метод усвідомлення цінностей (Teaching Values) Цінності означають моделі поведінки. Розрізняють інструментальні цінності (чесність, любов, відповідальність, мужність) та термінальні (воля, рівність, мир у світі та внутрішня гармонія). Критичне мислення потрібно використовувати для вирішення моральних проблем. Моральні цінності мають позитивні або негативні асоціації. Педагоги й учні потребують урахування альтернатив та обговорення результатів. Учні потребують не тільки морального лідера, а й керівництва у відборі цінностей. Вони ознайомлюються з цінностями через навчання та взаємодію з іншими людьми. Вчителі повинні допомагати учням випрацьовувати прийнятні рішення через принципи людських прав, обговорення та вирішення проблем.

Джеймс Бенкс розробив модель ознайомлення з цінностями: після вибору певної проблеми, педагоги можуть попросити учнів виконати наступне:

- Визначити проблему цінності.

- Описати поведінку. Яка цінність ілюструється поведінкою, чи вступає вона в конфлікт із іншими цінностями? Що є важливим, на думку кожної особи? Що є правильним? Що вона цінує?
- Подумайте над джерелами цінностей: Як кожна особа розвиває ці цінності? Які існують інші відносні цінності?
- Зробіть вибір: яке б рішення ви прийняли б в описаній ситуації? Які ще можливі варіанти рішення в цій історії? Наскільки ваше рішення могло б бути важливим для інших?

Полікультурне виховання вимагає демократичного і морально відповідального ставлення до учнівських цінностей, з'ясування причин конфліктів і врахування обставин вибору в межах контексту людської гідності. Педагоги повинні створити середовище, для якого характерні демократичні принципи рівності, чесності та справедливості.

Метод набуття життєвого досвіду (Developing Learning Experiences) пропонує кілька фаз набуття полікультурного досвіду. Перша фаза, вступ, повинна складатися з орієнтації, фокусу і мети. Учні і педагоги разом визначають, що учні знають і чим цікавляться. Друга фаза – фаза теми. Зміст чітко спланований; залучено дані інших навчальних предметів; враховано організацію класу; проведено консультації з педагогами та здійснено обмін ідеями з учнями. Третя фаза – генералізація, в якій відбувається інтеграція знань. Остання фаза дозволяє перевірити отримані знання і розуміння їхнього застосування на практиці.

Метод дискусії (Dialogic/Discussion Method) – це засіб спілкування. Педагог із учнями обговорює знайомі теми, починаючи від конкретного до абстрактного. Вибір теми довільний; це може бути тема вибрана з навчальної програми, або просто взята із студентського життя. Теми генерують ідеї тому, що вони важливі для учнів. Цей метод можна використовувати під час індивідуальних або групових форм роботи, дослідження в бібліотеці, написання листів, учнівських презентацій або виконання польових робіт. Учні здатні підтримувати рівноправні стосунки з однолітками замість авторитетно-

залежних. Поки учні працюють самостійно, педагоги можуть проводити дослідження, залучати сором'язливих учнів (часто з груп меншин) до постановки питань та участі в обговореннях. Після презентації учнів педагог підсумовує і представляє історичні і глобальні погляди.

Метод Сократа (Socratic Questioning) Опитування є важливою частиною навчання, вчителі повинні ставити питання за текстом, який читали учні для поглиблення розуміння основних ідей та цінностей. Грецький філософ Сократ (470-399 до н. е.) використовував опитування для самоперевірки критичного осмислення чийогось життя. Учні повинні навчитись ставити критичні питання про владу, хто має її, чому, який вид влади існує та, як її застосовувати.

Метод простий у використанні в класному середовищі. Учитель розподіляє учнів на команди, які «за» «проти» певного твердження, (чи враховується позиція учнів). Після класного обговорення учні можуть перейти в іншу команду. Можуть залишитися учні, які не визначилися із думкою і хотіли б почути думки однокласників перед обранням одного із варіантів.

Метод рольових ігор (Role-Play) Цей метод не вимагає обов'язкової театральної майстерності, але вимагає від учнів відчувати себе на місці героя фільму, історії або ситуації з реального життя і прожити цей досвід. Використання цього методу потребує значної підготовки. Учитель може попросити учнів вибрати собі роль, щоб спростити процес планування. Дослідження застосування цього методу показують, що він допомагає розвивати розуміння та співчуття [4].

Вчителі повинні регулярно користуватися послугами членів громад культурних меншин як консультантів або запрошених лекторів у свої класи. Гарсія (García, 1991) стверджує: «Запросіть батьків, членів родини і спільноти до участі в шкільних заходах у різних формах, наприклад, участь у класних заходах, підтримка навчальних програм» [2, с. 309]. Крім того, вчителів треба заохочувати до розробки тематичних питань, пов'язаних із континентом і його населенням, особливо з таких дисциплін, як суспільні науки, географія, історія

або бізнес-освіта. Цей підхід сприятиме шкільним відносинам, забезпечить ґрунтовні знання на основі інформації від гостей, присутність яких підвищить мотивацію учнів до пізнання та інтерес до груп меншин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brubacher M. Perspectives on small group learning: Theory and practice / M. Brubacher, R. Payne, K. Rickett. – Oakville, ON : Rubicon Publishing Inc, 1990.
2. Codjoe M. H. Black students and school success: A study of the experiences of academically successful African Canadian graduate students in Alberta's secondary schools : Unpublished PhD thesis, University of Alberta, Edmonton, 1997.
3. Ghosh R. Redefining multicultural education / R. Ghoch. – Toronto: Harcourt Brace & Company, 1996.
4. Gordon T. Using role-play to foster transformational and social action multiculturalism in the ESL classroom / T. Gordon // TESOL Journal. – 2012. – №3 (4). – P. 698–721.